https://doi.org/10.71414/2181-032X-2025-2-33-137-147

V.V YATKINNING SAMARQAND DAVLAT MUZEY-QO‘RIQXONASIDAGI ARXEOLOGIK KOLLEKSIYALARI

© 2025 Yunusov Maxmudxon
“Ipak yo‘li” xalqaro tadqiqot instituti

Kalit so‘zlar: Hayoti va faoliyati, merosi, qo‘lyozma, asarlar, Afrosiyob, Samarqand, sopol, metall, tadqiqot, konservatsiya.

Ushbu maqolada 1933-yilda Samarqand muzeyiga topshirilgan va hozirda Samarqand davlat muzey-qo‘riqxonasi arxeologiya fondida saqlanayotgan V. Vyatkin kolleksiyasining tarkibi, xususiyatlari va ularning ilmiy o‘rganilishi birinchi marta tahlil qilinadi. V.Vyatkin XIX asr oxiri-XX asr boshlarida Turkistonni o‘rganishga katta hissa qo‘shgan olimdir. Maqolada V. Vyatkinning hozirgi O‘zbekiston hududi bo‘ylab, xususan, Afrosiyob shaharchasi va Ulug‘bek rasadxonasi kabi muhim arxeologik obidalarda to‘plagan kolleksiyalari ayon etilgan. Muallif Samarqand va uning atrofi tarixini o‘rganish uchun alohida ahamiyatga ega bo‘lgan kulolchilik, metall buyumlar va boshqa uy-ro‘zg‘or buyumlarini o‘z ichiga olgan kolleksiyalarni tahlil qiladi.
Ushbu tadiqiqot ishi arxeologiya, tarix, muzeyshunoslik sohasidagi mutaxassislar uchun katta ahamiyatga egadir. U bir tadqiqotchining merosi keyingi ilmiy izlanishlar uchun qanday asos bo‘lishi mumkinligini ko‘rsatadi va Turkiston tarixi hamda mintaqaning madaniy aloqalari bilan qiziqqan har bir kishi uchun ahamiyatlidir.

АРХЕОЛОГИЧЕСКИЕ КОЛЛЕКЦИИ В. ВЯТКИНА В СОБРАНИИ САМАРКАНДСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО МУЗЕЯ-ЗАПОВЕДНИКА

© 2025. Юнусов Махмудхон
Международный научно-исследовательский институт «Шёлковый путь»

Ключевые слова: Жизнь и творчество, наследие, рукопись, произведения, Афросиаб, Самарканд, керамика, металл, исследование, консервация.

В статье впервые анализируются состав, характеристика и научное изучение коллекции В. Вяткина, переданной в Самаркандский музей в 1933 году и в настоящее время хранящейся в археологическом фонде Самаркандского государственного музея-заповедника. В. Вяткин – учёный, внёсший большой вклад в изучение Туркестана в конце XIX – начале XX веков. В статье подробно описываются коллекции В. Вяткина, собранные на территории современного Узбекистана, в частности, на важных археологических памятниках городища Афросиёб и обсерватории Улугбека. Автор анализирует коллекции, включающие керамику, изделия из металла и другие предметы быта, имеющие особое значение для изучения истории Самарканда и его окрестностей.
Данная исследовательская работа имеет большое значение для специалистов в области археологии, истории и музееведения. Он показывает, как наследие одного исследователя может послужить основой для дальнейших научных изысканий и важен для всех, кто интересуется историей Туркестана и культурными связями региона.

Bugungi kunda V. L. Vyatkinning hayoti va faoliyatiga bag‘ishlangan to‘liq tadqiqot mavjud emas, shu jumladan uning barcha ilmiy izlanishlarining to‘liq to‘plami ham nashr etilmagan. Faqatgina, garchi badiiy asar bo‘lsada K. Novoselovaning «Altair yulduzi» romanida olimning hayoti

to‘laroq aks ettirishga muvaffaq bo‘lingan. M. Masson o‘z xotiralarida V. Vyatkinni arxeologiyada o‘zining «cho‘qintirgan otasi» deb atab, olimga yuksak baho beradi (Массон 1976: 14). V. Vyatkin haqida A. Abbosovning 1969 yilda nashr etilgan «Vyatkin-tarixchi-manbashunos, O‘zbekiston tarixchisi-arxeologi» (Аббасов 1969) nomli bitta nomzodlik dissertatsiyasi mavjud bo‘lib, unda olimning hudud arxeologiyasiga qo‘shgan hissasi ko‘rib chiqiladi. Shunisi e’tiborga loyiqki, tadqiqotning asosiy yo‘nalishi V. Vyatkinning muhim manbalar bilan ishlashiga qaratilgan.

Afrosiyobga bag‘ishlangan ko‘p tomlik tadqiqotlarning birinchi nashri V. A. Shishkinning V. L. Vyatkinning xotirasiga bag‘ishlangan Samarqand va uning atrofini arxeologik o‘rganish tarixiga bag‘ishlangan fundamental maqolasi (Шишкин 1969: 3-122) bilan boshlanadi. Muallif V. Vyatkinning yiliga 600 rubl miqdorida kamtarona maosh bilan Samarqand yodgorliklari nazoratchisi etib tayinlanishi uning Samarqand qadimiy ashyolarini o‘rganish bo‘yicha mutaxassis sifatida tan olinishini anglatishi, u bu maqomni Samarqand tarixi va arxeologiyasini eng yaxshi bilimdoni sifatida umrining oxirigacha saqlab qolganini qayd etadi. Darhaqiqat V. L. Vyatkin Samarqandni arxeologik o‘rganish ishlariga tamal toshini qo‘ygan.

V. L. Vyatkinning faoliyati ko‘p qirralidir, shuning uchun Samarqand tarixi va madaniyati haqidagi kitoblarda uning ismi-sharifi albatta keltiriladi. T. S. Saidqulov o‘z tadqiqotida V. Vyatkinning to‘qqizta asarini ko‘rsatib, “hozirgacha V. Bartold, A. F. Fedchenko ...V. L. Vyatkinning tarix, geografiyaga bag‘ishlangan asarlari ilmiy qiziqishini yo‘qotmagan” ligini ta’kidlaydi (Саидкулов 1970: 168). Olimning barcha asarlari bibliografiyasi Ye. Betger tomonidan tuzib chiqilgan bo‘lib, muallif V. Vyatkinning 68 ta nashr etilgan asarlari ro‘yxatini keltiradi (Беттер 1960: 124-127). Shu bilan birga, nashr etilmagan 7 ta asar ro‘yxatini ham ilova qiladi. Y. Betger olimning chop etilmagan asarlari sifatida quyidagilarni keltiradi:

-“XVI asr o‘zbeklarni o‘rganish masalasiga doir”

-“O‘rta Osiyo tarixiga doir materiallar. Shayboniylar”

-“Buxorodagi X asrga oid Amir Ismoil maqbarasi”

-“O‘zbekistonning tanga xazinalari”

-“Islomning ilk asrlarida Samarqanddagi qabrtoshlar”

-“Oxirgi yillarda O‘zbekistonda topilgan tanga xazinalari. Maxov qishlog‘idan topilgan Somoniylar kumush tangalari xazinalari va 1929-yil Afrosiyob qazishmalarida aniqlangan Somoniylarning mis tangalari”

-“Samarqand me’moriy yodgorliklari”

Y. Betger V. Vyatkinning nashr etilmagan qo‘lyozmalari haqida qaysi manbadan ma’lumot olganini, ular qayerda saqlanishi haqida ma’lumot bermagan. Samarqand davlat muzey-qo‘riqxonasi hujjatlar fondida olimning ikkita qo‘lyozmasi saqlanadi. Bular “Samarqand me’moriy yodgorliklari” va “Buxorodagi X asrga oid Amir Ismoil maqbarasi” qo‘lyozmalaridir. Mazkur ikki qo‘lyozma hozirgi vaqtda mazkur maqola muallifi tomonidan nashrga tayyorlanmoqda.

So‘nggi yillardagi asarlarga murojaat qilsak, olimlar V.Vyatkinga ko‘proq murojaat qilayotganligini kuzatishimiz mumkin. X. G. Axunbabayev «Afrosiyobdagi ixshidlar saroyi» monografiyasida 1904-1930 yillardagi Afrosiyobdagi arxeologik tadqiqotlar arxeolog V. L. Vyatkin nomi bilan bog‘liq bo‘lganligini ta’kidlaydi (Axun-babayev 1999: 6). Afrosiyobni o‘zlashtirish va o‘rganish tarixi haqida hamma narsa V.Vyatkindan boshlanadi albatta.

T. I. Doroshenko «V. L. Vyatkinning Samarqand yodgorliklarini o‘rganish va saqlashga qo‘shgan hissasi» maqolasida (Дорошенко 2007: 411-413) Samarqand va uning atrofidagi qadimiy qishloqlarning yodgorliklari va qoldiqlarini rejasini tuzgan V. L. Vyatkin Afrosiyobdagi qazishmalarda V. V. Bartoldga yaqindan yordam berganligini qayd etadi. V. V. Bartold O‘rta Osiyo tarixi bo‘yicha haqiqiy ilm-fan manbalarini o‘rganish uchun V.Vyatkinning asalarini jiddiy asarlar sifatida qabul qilgan edi.

V. L. Vyatkin qadimiy qo‘lyozmalarning to‘plovchisi va tadqiqotchisi bo‘lgan, ularni talqin qilgan va tarjima qilgan, ijodiy tahlil qilish va kashfiyotlarga olib keladigan muhim belgilarni topishga muvaffaq bo‘lgan. V.L.Vyatkinning 190 tomdan iborat qo‘lyozmalari 1933 yilning boshida O‘zbekiston Davlat xalq kutubxonasiga topshiriladi. Shu yilning o‘zida ushbu kutubxonaning sharq qo‘lyozmalari bo‘limiga o‘tkaziladi. V.L.Vyatkin to‘plamining alifboli ro‘yxati 1935 yilda B.S.Sergeev tomonidan tuzib chiqiladi va nashr qilinadi. Unda juda noyob qolyozmalar jamlangan edi. XVI asr, jumladan, shayboniylar davri qo‘lyozmalari va Orta Osiyoda darveshlar qo‘zg‘oloniga doir adabiyotlar ancha tokis mujassamlashgan. Ularning ichida 700 ga yaqin sud va notarial harakterdagi hujjatlar, shuningdek, samarqandlik qozi Mulla Bek Muxammad Umarbiyga mansub bolgan (1588-1591yillar) hujjatlarni o‘z ichiga olgan XVI asr toplami ayniqsa, qimmatga ega. 1943 yilga kelib, ushbu to‘plam Abu Rayhon Beruniy nomidagi O‘zFA Sharqshunoslik institutiga topshiriladi (Бартольд 1973: 21).

1933-yilda V.L. Vyatkin vafotidan keyin uning asosan Afrosiyob shaharchasi va Samarqand atroflaridan yig‘ilgan boy arxeologik to‘plami Samarqand muzeyi fondiga qabul qilinadi. Muzeylar ishi, qadimiy yodgorliklar, san’at va tabiatni muhofaza qilish Samarqand qo‘mitasi (Samkomstaris)ning 1933-yil 13-sentyabrdagi qaroriga asosan Samarqand muzeyi ilmiy xodimlari M.Y. Saidjonov (rais), I.A.Suxarev, G.P.Snesarev ishtirokida komissiya tuzilib, V.L.Vyatkinning arxeologik to‘plamining ro‘yxati tuzib chiqiladi (Yunusov 2024: 53).

1933-yil 12-oktyabrda V.L.Vyatkinning turmush o‘rtog‘i Yelizaveta Afanasevna va Samarqand muzeyi xodimi M.Y. Saidjonov ishtirokida to‘plamni Samarqand muzeyiga topshirish dalolatnomasi tuziladi. Unga ko‘ra, to‘plam 11 dona simob ko‘zacha, 34 dona odamning sopol haykallari, 29 dona hayvonlar sopol haykalchalari, 25 dona idish qopqoqlari va qoliplar, 4 dona loy qoliplar, 71 dona sirlanmagan loy idishlar, 28 dona mis va bronza idishlar, 33 dona chiroqlar, 231 dona sirlangan idishlar, 2 dona metall eritadigan qozon, 3 dona ostadon bo‘laklari, 21 dona suyakdan ishlangan buyumlar, 66 dona shishadan ishlangan buyumlar, 1 dona tanga quyish qolipi (matritsa) jami 559 dona arxeologik ashyolardan iborat edi (Материалы приема .., 1-jamg‘arma, 1-ro‘yxat, 508-jild: 3-16).

Bundan tashqari, 137 dona mis tanga, 140 dona qoraxoniylar kumush tangalari bo‘laklari, 67 dona somoniylar mis tangalari, 1 dona misdan ishlangan nishon, 262 dona turli davrlarga oid mis tangalar, 2 dona kumush tanga, 52 dona qoraxoniylar kumush tangalari, 8 dona mis va 23 dona kumush somoniylar tangalari bo‘laklari, Afrosiyobdan topilgan 68 dona turli mis tangalar saqlangan ko‘zachalar, shuningdek, 128 dona sopol bo‘laklari, turli sopol idish bo‘laklari va gipsdan ishlangan buyum qismlari Samarkand muzeyiga topshiriladi (Материалы приема ..., 1-jamg‘arma, 1-ro‘yxat, 508-jild: 12-27). Ushbu jamlanma shu kungacha ham o‘rganilib, tarixiy tasnifi yaratilmagan. Mazkur taqdiqot ishi kolleksiyaning numizmatik materillarini qamram olmay, faqatgina Samarqand davlat muzey-qo‘riqxonasi arxeologiya fondida saqlanayotgan kolleksiyaga murojaat qilingan.

V. Vyatkining 1933-yilda Samarqand muzeyiga qabul qilingan arxeologik kolleksiyasi jami 15 ta to‘plamga jamlangan. Quyida ularni birma-bir ko‘rib chiqamiz. V. Vyatkin kolleksiyasi A-34 kolleksiyadan boshlanadi (O‘zbekiston madaniyati ... №2: 27-28). Ushbu kolleksiyada jami 14 dona toshdan ishlangan buyumlar jamlangan bo‘lib, ular Afrosiyobdan topilgan. Ashyolar va KP-128/1 kirim raqami berilgan. Kolleksiya ilmiy jihatdan tadqiq etilmaganligi uchun davri abiqlanmagan.

A-35 kolleksiyada (O‘zbekiston madaniyati ... №2: 30) 12 dona simob ko‘zacha jamlangan bo‘lib, KP-128/2 kirim raqamiga egadir. Ushbu ashyolar ham V.Vyatkin kolleksiyasi tarkibida 1933 yilda muzeyga qabul qilingan. Ashyolarning bir donasi A-35/1 raqamli simob ko‘zacha V. Vyatkin tomonidan ilmiy tadqiq etilgan (Вяткин 1927: 57). Kolleksiyaning qolgan qismi ilmiy jihatdan

tadqiq etilmagan. Fanda simob ko‘zacha nomini olgan mazkur ashyolarning ishlab chiqarilishi va nima maqsadda foydalanilgani xususida ilmiy adabiyotlarda o‘nlab nazariyalar mavjud. Ko‘pgina mualliflar va shu jumladan V. Vyatkinning o‘zi ham «harbiy» nazariyaga moyil. Unga ko‘ra bu idishlar harbiy maqsadda foydalanilgan qo‘l granatalariga o‘xshash harbiy qurol bo‘lgan. Bir vaqtlar Vizantiya hukumati tomonidan ishlatilgan va yunon olovi nomini olgan harbiy moslama kabi xom neft yoki nitrat tarkibli yarim portlovchi aralashma (selitra) bilan to‘ldirilgan va otish qurollari yordamida otilgan. Mazkur ashyoning aniq kelib chiqish joyini aniqlash imkonsiz. Samarqand davlat muzey-qo‘riqxonasi kolleksiyalaridagi simob ko‘zachalar Afrosiyob shaharchasining ko‘proq chekka qismlarida shahar mudofaa devorining old va orqa tomonlaridan topilganligi qayd etilgan. Balki shuning uchun bo‘lsa kerak ko‘pchilik olimlar qatori V.Vyatkin ham “harbiy” nazariyaga moyilroqdir.

A-36 kolleksiyada (O‘zbekiston madaniyati ... №2: 51-76) ham odamning sopol haykalchalari jamlangan bo‘lib, bu kolleksiya KP-128/3 kirim raqamiga ega. Kolleksiyadagi ashyolar soni 38 tani tashkil etadi. Uning katta qismi sopol haykalchalarning bosh qismidan iborat (1-rasm). Kolleksiya qisman tadqiq etilgan. A-36/12 raqamli otliq ko‘rinishidagi haykalcha L.Zabelina va N.Rempel tomonidan nashr etilgan (Забелина и др. 1948: 12). Musiqachi ko‘rinishidagi, nay chalayotgan, bosh kiyim bilan tasvirlangan A-36/17,24,26,28 raqamli haykalchalar A. Terenojkin, Kamilla Terever tomonidan tadqiq etilgan (Тереножкин 1950: 156; Camilla 1932: 52, XIV plates). Kolleksiyadagi boshqa ashyolar ilmiy tadqiq etilmagan.

A-37 kolleksiya (O‘zbekiston madaniyati ... №2: 77-104) ham V.Vyatkin arxeologik kolleksiyasi tarkibida 1933 yilda muzeyga qabul qilingan va KP-128/4 kirim raqami ostida saqlanadi. Kolleksiya 29 dona hayvonlarning sopol haykalchalaridan iborat bo‘lib, Samarqand atroflari, asosan Afrosiyobdan topilgan deb taxmin qilinadi. Haykalchalar fantastik mavjudotlar, maymun, sigir, kiyik, mushuk, qo‘y, qushlar ko‘rinishida ishlangan. O‘z vaqtida ushbu haykalchalardan tanga quti sifatida yoki bolalar o‘yinchoqlari sifatida foydalanishgan. Kolleksiyadagi A-37/1 raqamli odamsimon maymun tasvirli sopol haykalcha Kamilla Terever (Camilla 1932: 52), Aurel Stein (Stein 1907), S.M.Zuber (Зубер 1940: 33) tomonidan tadqiq etilgan. Kolleksiyaning qolgan qismi ilmiy muomalaga kiritilmagan. Kolleksiya ilmiy tavsifi muzey xodimi V.A. Mishkeris tomonidan 1953-yilda yozilgan.

1-rasm. Yigit boshi aks etgan sopol haykalcha. Samarqand. V–VII asrlar. A-36-8

Рис. 1. Голова глиняной статуэтки юноши. Самарканд. V–VII вв. А-36-8

Fig. 1. Head of a clay figurine of a young man. Samarkand. 5th–7th centuries. A-36-8

A-38 kolleksiyada (O‘zbekiston madaniyati ... №2: 121-132) sopoldan ishlangan va bosma naqshli (штампованный) dumaloq qopqoqlar va sirlanmagan idishlar uchun ilgaklardan iborat 30 dona ashyo jamlangan. Kolleksiya KP-128/5 kirim raqami ostida saqlanadi va V.Vyatkin kolleksiyalari tarkibida 1933-yilda muzeyga qabul qilingan. Ashyolar asosan Afrosiyob shaharchasi hududidan topilgan. Kolleksiya ilmiy jihatdan tadqiq etilmagan.

A-39 kolleksiya (O‘zbekiston madaniyati ... №2: 133-137) (KP-128/6) “idishlarni yoki relyefli naqshlarga ega idish qopqoqlariga naqsh solish uchun foydalanilgan pishgan sopol qoliplar” deb nomlanadi va 4 ta ashyoni jamlagan. Mazkur ashyolar ham V.Vyatkin kolleksiya tarkibida 1933-yilda muzeyga qabul qilingan. Topilgan joyi noma’lum va ilmiy jihatdan tadqiq etilmagan.

V. Vyatkin o‘z arxeologik kolleksiyasini asosan Samarqand shahri, xususan, Afrosiyobdan yig‘ganligini hisobga olsak mazkur ashyolar ham Afrosiyobdan yi’gilgan bo‘lishi mumkin.

A-40 kolleksiya (O‘zbekiston madaniyati ... №2: 139-156) (KP-128/7) 136 dona sirlanmagan turli sopol idishlarni o‘zida jamlagan. Ushbu kolleksiya ham V. Vyatkin kolleksiyasi tarkibida 1933-yilda muzeyga qabul qilingan. Topilgan joyi noma’lum va ilmiy jihatdan tadqiq etilmagan. Samarqand shahri atrofi va asosan Afrosiyobdan yig‘ilgan bo‘lishi mumkin.

A-41 kolleksiyada (O‘zbekiston madaniyati ... №3: 1-7) (KP-128/8) da 28 dona mis, bronza idishlar va boshqa metallardan ishlangan buyumlar joy olgan (2-rasm). Ashyolarning 9 donasi Vazirlar Mahkamasining 1997-yil 2-iyundagi 127-sonli qaroriga muvofiq Toshkentdagi temuriylar tarixi davlat muzeyiga berilgan. Ushbu kolleksiya ham 1933-yilda V. Vyatkin kolleksiyalari tarkibida Samarqand muzeyiga kelib tushgan. Kolleksiya ilmiy jihatdan tadqiq etilmagan. Ashyolar XI-XIX asrlarga oid bo‘lib, ularning bir qismi aholidan to‘plangan bo‘lishi mumkin. Kolleksiyaning katta qismi to‘plangan joyi noma’lum. Qisman Afrosiyob shaharchasidan aniqlangan.

2-rasm. Markazda sfinks tasviri joylashgan bronza patnis. XII asr. A-41-1
Рис. 2. Бронзовый поднос с изображением сфинкса в центре. XII в. A-41-1
Fig. 2. Bronze tray with a central depiction of a sphinx in the center. 12th century. A-41-1

A-42 kolleksiya (O‘zbekiston madaniyati ... №3: 29-35) (KP-128/9) 33 dona sopol va toshdan ishlangan chiroqlar o‘rin olgan. Ushbu kolleksiya ham 1933-yilda V.Vyatkin kolleksiyalari tarkibida Samarqand muzeyiga kelib tushgan. Ashyolarning asosiy qismi IX-X asrlarga oiddir. Kolleksiya ilmiy jihatdan tadqiq etilmagan.

A-43 kolleksiya (O‘zbekiston madaniyati ... №3: 36-74) (KP-128/10) Afrosiyobdan to‘plangan 395 dona sirlangan sopol idishlardan iborat (3-rasm). Ashyolarning 7 donasi Vazirlar Mahkamasining 1997-yil 27-iyuldagi 259-sonli qaroriga muvofiq Toshkentdagi Temuriylar tarixi davlat muzeyiga berilgan. Ashyolarning asosiy qismi IX-XII asrlarga oid bo‘lgan oq fonga arabiy yozuvlar va islimiy bezaklar tushirilgan idishlardan iborat. Shu bilan birga keyingi davrlarga oid bo‘lgan, turli rangda sirlangan idishlar ham kolleksiyadan o‘rin olgan. Xususan, moviy rang ustunlik qiluvchi temuriylar davriga oid sirlangan idishlar ham mavjud bo‘lib, ularning bir qismi temuriylar tarixi davlat muzeyi tashkil etilishi vaqtida mazkur muzey kolleksiyasiga o‘tkazilgan. Kolleksiya hozirgi vaqtda milliy hunarmandchilikda an’analardan foydalanishda juda qo‘l kelishi mumkin. Buning uchun eng avvalo jamlanmaning katalogini nashr etish talab etiladi. Ushbu kolleksiya ilmiy jihatdan tadqiq etilmagan.

3-rasm. Hoshiyali tovoq. Oq fonda qora va qizil rangdagi surat va epigrafik bezak. X asr. A-43-2
Рис. 3. Блюдо с бортиком. Орнамент и изображение в чёрном и красном цветах на белом фоне, эпиграфический декор. X в. A-43-2
Fig. 3. Rimmed bowl. Black and red painted decoration on a white background with epigraphic motifs. 10th century. A-43-2.

A-44 kolleksiya (O‘zbekiston madaniyati ... №3: 75-76) (KP-128/11) jami 10 dona metal quyish uchun sopol qoliplar jamlangan.

Kolleksiyadagi 4 dona qoliplar V. Vyatkin kolleksiyasiga oid bo‘lsa, qolgan 6 donasi M. Stolyarov kolleksiyasiga tegishli. Ashyolarning davri korsatilmagan va kolleksiya ilmiy jihatdan tadqiq etilmagan.

A-45 kolleksiya (O‘zbekiston madaniyati ... №3: 78-79) (KP-128/12) jami 4 ostadon bo‘laklari jamlangan (4-rasm). Bo‘laklarning birinchisida 2 ta odam gavdasi ifodalangan bo‘lsa, qolganlarida geometrik va o‘zimliksimon naqshlar solingan. Ostadon bo‘laklari Afrosiyobdan topilgan va V. Vyatkin kolleksiyasiga oiddir. Davri aniqlanmagan va ilmiy jihatdan tadqiq etilmagan.

A-46 kolleksiyada (O‘zbekiston madaniyati ... №3: 81-85) (KP-128/13) 21 dona suyakdan ishlangan buyumlar jamlangan. Ashyolar katta ehtimol bilan Afrosiyobdan topilgan bo‘lishi mumkin. Ashyolar qoshiq, qoshiq dastasining bir qismi, taroq, turli o‘yinchoqlar, tugmalardan iborat. Kolleksiya 1953-yilda B. Kastalskiy va I. Suxarev tomonidan asosan texnik hususiyatlarni o‘z ichiga olgan tavsif yozilgan. Biroq ilmiy jihatdan nashr etilmagan va davri aniqlanmagan.

A-47 kolleksiyada (O‘zbekiston madaniyati ... №3: 108-111) (KP-128/14) 67 dona shishadan ishlangan ashyolar yig‘ilgan va asosan idishlardan iborat. Kolleksiya ilmiy tadqiq etilmagan, davri aniqlanmagan va topilgan joyi ma’lum emas.

A-48 kolleksiyada (O‘zbekiston madaniyati ... №3: 108-112) (KP-128/14) 2 dona qolip saqlanadi. Ulardan birinchisi tanga quyish uchun qolip (matritsa) hisoblanadi. Ashyo 1915-yilda V. Vyatkin tomonidan Afrosiyobdan topilgan. Qolip to‘rtta old va uchta teskari tanga tomoniga ega. Aversda “Allohdan o‘zga iloh yo‘q va uning sherigi yo‘q” yozuvi va atrofida “Ushbu dirham Alloh nomi bilan 297 yilda Samarqandda zarb etilgan” yozuvlariga ega. Reversda “Muhammad Allohning elchisi, Al-Muktafiy billa Ahmad ibn Ismoil” yozuvi tushirilgan. Matritsa ham 1933-yilda marhum V. Vyatkin kolleksiyasi tarkibida muzeyga qabul qilingan. Somoniylar davriga oid mazkur topilma haqida V. Vyatkin (Вяткин 1926: 71-76) va M. Masson (Массон 1933: 15-16) nashr etishgan.

Yuqorida V.Vyatkin tomonidan olimning o‘limidan keyin Samarqand muzeyiga topshirilgan kolleksiyaga sharh berildi. Undan tashqari V. Vyatkin tirikligida muzeyga kirim qilingan arxeologik ashyolar ham mavjud bo‘lib, ularni quyida ko‘rib chiqamiz.

A-2 kolleksiya (KP-6369) jami 34 dona sirlangan va sirlanmagan sopol idishlar va shisha idishlardan iborat ashyolardan tarkib topgan bo‘lib, V.Vyatkin tomonidan 1925-yilda Afrosiyob olib borilgan qazishma natijasida to‘plangan (O‘zbekiston madaniyati ... №1: 31-46). Kolleksiya ilmiy jihatdan tadqiq etilmagan.

4-rasm. Ossuariy bo‘lagi. Taxtda o‘tirgan сюжет tasviri. A-45-1
Рис. 4. Фрагмент оссурия. Изображение фигуры, сидящей на троне. A-45-1
Fig. 4. Fragment of an ossuary. Depiction of a figure seated on a throne. A-45-1

A-13,14,15 kolleksiyalarda turli shaxslar tomonidan Samarqand (qisman Afrosiyob.)da yig‘ilgan sopol chiroqlar joy olgan bo‘lib, ularning soni 165 donani tashkil etadi (O‘zbekiston madaniyati tarixi davlat muzeyi arxeologiya kolleksiyalari inventar kitobi. 1-20; 102-113 betlar). Chiroqlarning 1 donasi V.Vyatkin tomonidan Afrosiyobda o‘tkazilgan qazishmalarda aniqlangan. Bir qism ashyolar SamMI klinikasi hududidan, Amir Temur arki hududidan topilgan. Ashyolarning 28 donasi Samkomstaris tomonidan olib borilgan qazishmalarda aniqlangan bo‘lsa, 1 dona ashyo Termiz shahri hududidan topilgan. Kolleksiya ilmiy jihatdan tadqiq etilmagan va kirim raqami berilmagan.

A-27 kolleksiyada (O‘zbekiston madaniyati ... №2: 19) 71 dona ip yigirish urchug‘i jamlangan.

Ashyolarning katta qismi kelib chiqish noma’lum. 20 donasi M.Stolyarov tomonidan, 3 tasi V. Vyatkin tomonidan va 1 donasi Samkomstaris tomonidan muzeyga topshirilgan. Ularning 2 donasi (KP-1558, 1091) birinchi darajali hisobdan o‘tkazilgan xolos. Qolganlari kirim raqamiga ega emas va ilmiy jihatdan tadqiq etilmagan.

A-75 kolleksiyada (O‘zbekiston madaniyati ... №45: 154-162) 28 dona Samarqand me’moriy yodgorliklari atrofidan qazib olingan va turli shaxslar tomonidan muzeyga topshirilgan o‘yma sopol, shuningdek kamroq moviy rangda sirlangan me’moriy qoplamalar jamlangan. Ba’zi ashyolarni kim qachon va qayerdan olib kelganligi inventar kitoblarda aks etgan. Kolleksiyadagi ashyolarning bir qismi Samarqand shahri yaqinidagi Xaymar qishlog‘i eski qabristonidan V. Vyatkin rahbarligidagi ekspeditsiya davomida yig‘ilgan. Kolleksiya ilmiy tadqiq etilmaganligi uchun uning davri ko‘rsatilmagan.

A-76 kolleksiyada (O‘zbekiston madaniyati ... №45: 116-127) 46 dona relyefli mayolikalar jamlangan. Ashyolar sopol g‘ishtlar, plitkalar, va me’moriy parchalardan iborat bo‘lib, Samarqandning turli me’moriy yodgorliklaridan (Maxovxona qishlog‘i, Shoxizinda kompleksi, Registon, Yozdah Imom mozori, Afrosyob.)yig‘ilgan. Mazkur kolleksiyaning to‘planishida ham V. Vyatkin, M. Masson, I. Suxarevlar ishtirok etishgan. Kolleksiyaga kirim raqami berilmagan va ilmiy tadqiq etilmagan. Shuning uchun ham ashyolarning davri xususida inventar kitoblarda ma’lumotlar keltirilmagan.

A-77 kolleksiyada (O‘zbekiston madaniyati ... №4: 192) 2 dona ashyo saqlanadi. Ular V. Vyatkin tomonidan muzeyga topshrilgan bo‘lib, biri oq mato parchasi bo‘lsa, ikkinchisi qog‘oz parchasidir. Ashyolarning aniqlangan yeri Afrosiyob bo‘lib, shaharchaning qaysi qismidan aniqlanganligi va kolleksiyaga oid boshqa ma’lumotlar inventar kitoblarda keltirilmagan. Kolleksiyaga kirim raqami berilmagan va ilmiy tadqiq etilmagan.

A-78 kolleksiyada (O‘zbekiston madaniyati ... №44: 186-188) 6 dona me’moriy koshin bo‘laklari-mozaikalar jamlangan bo‘lib, Childuxtaron maqbarasiga tegishlidir. Bu yerda shayboniylarga tegishli bir qancha qabrlar aniqlangan. Ashyolar 1920-yilga qadar bo‘lgan davrda V.Vyatkin tomonidan muzeyga topshirilgan. Kolleksiyaga kirim raqami berilmagan va nashr etilmagan.

A-79 kolleksiyada (O‘zbekiston madaniyati ... №44. 132-136)11 dona gipsga ishlangan devoriy suratlar va sopol buyumlar jamlangan. Ashyolar 1927-yilda Samarqanddan 12 km janubi-g‘arbdagi Chungultepadan aeradrom qurilishi vaqtida V.Vyatkin tomonidan aniqlangan. Shundan so‘ng Samkomstaris tomonidan muzeyga topshirilgan. Mavjud inventar kitoblarda ashyolarning texnik tavsifi berilgan, lekin ular ilmiy tadqiq etilmagan, shu bilan birga kirim raqami berilmagan. Shuning uchun ularning davri va mansubligi haqida ma’lumotlar mavjud emas.

A-84 kolleksiya (O‘zbekiston madaniyati ... №44: 196-198) 3 dona ashyodan iborat bo‘lib, Sherdor madrasasiga oiddir. Ushbu ashyolarning bir donasi 1 donasi V. Vyatkin tomonidan madrasa tomidan topilgan va muzeyga topshirilgan. Qolgan ikki dona ashyo muzeyning eski jamlanmasiga oid bo‘lib, qachon kim tomonidan topshirilganligi noma’lum. Kolleksiyaga kirim raqami berilmagan va nashr etilmagan.

A-89 kolleksiyada (O‘zbekiston madaniyati ... №48: 141-189) 140 dona me’moriy qoplamalar jamlangan. Ushbu ashyolarning katta qismi XIV-XVII asrlar Samarqand yodgorliklariga oid bo‘lib, bir qismi qaysi yodgorlikka tegishli ekanligi noma’lum. Chunki ushbu kolleksiya ham o‘z vaqtida hisobga olinmagan. Me’moriy qoplamalar qisman Tillakori madrasasi, Sherdor madrasasidagi xovuz, Sherdor madrasasi, Oqsaroy maqbarasi, Afrosiyob, Amir Temur arki, Chinnixonaga oiddir. Shu bilan birga kolleksiyasining salmoqli qismi V. Vyatkin kolleksiyasiga (A-89/115-139) oiddir. Kolleksiyadagi ba’zi ashyolarga kirim raqami berilgan, ammo kolleksiya ilmiy tadqiq etilmagan va nashr etilmagan.

A-90 kolleksiyada (O‘zbekiston madaniyati ... №45: 1-3) 5 dona koshin qoplamalar bo‘laklari saqlanadi. Ushbu ashyolar Ko‘hna Urganchdagi Xorazmshox Takash maqbarasiga oid bo‘lib, V. Vyatkin tomonidan muzeyga keltirilgan. Ashyolar asosan o‘yma koshinlardan iborat bo‘lib, XII-XIII asr bilan davrlangan. Kolleksiyaga kirim raqami berilmagan va tadqiq etilmagan.

A-94 kolleksiyada (O‘zbekiston madaniyati ... №47: 65-73) 13 dona o‘yma sopol friz saqlanadi. Ushbu ashyolar 1912-yilda V. Vyatkin tomonidan Afrosiyobdagi somoniylar saroyidan topilgan. 1919-yilda M. Masson tomonidan qazib olingan muzeyga keltirilgan. Kolleksiya bir qancha olimlar tomonidan ilmiy tadqiq etilgan (Бартольд 1922: 2; Умняков 1929: 40; Ахраров и др. 1971: 30). Ammo kolleksiyaga kirim raqami berilmagan. Tadqiqqotchilarning qayd etishicha ashyolar aniqlangan saroy bizgacha yetib kelgan saroylar ichida eng qadimgisi bo‘lib, uni o‘rta asrlarga oid mexmonxonalar uchun ananaviy prototip deyish mumkin (Ахраров, Рempель 1971: 30).

Samarqand muzeyidagi V.Vyatkinning arxeologik kolleksiyasini o‘rganish va ommalashtirish, ushbu maqolada ko‘rsatilganidek, o‘lka tarixi va madaniyatini tushunish uchun katta ahamiyatga ega. Bu to‘plam shunchaki osori-atiqalar to‘plami emas, balki Samarqand va uning atrofining ko‘p asrlik tarixini aks ettiruvchi qimmatli ilmiy manbadir. Maqolada biz uning o‘ziga xosligi, ilmiy qiymati va uni ommalashtirish bo‘yicha asosiy ish yo‘nalishlarini batafsil ko‘rib chiqdik.

V.Vyatkin to‘plami Samarqand moddiy madaniyatini o‘rganishning fundamental asosidir. XX asr boshlarida to‘plangan artefaktlar qadimgi sivilizatsiyalarning hayoti, hunarmandchiligi, savdosi va ma’naviy hayoti haqida noyob ma’lumotlar beradi. Ushbu ob’ektlarni o‘rganish ko‘plab arxeologik topilmalarning sanasi, tipologiyasi va kelib chiqishini aniqlash imkonini berishi mumkin.

Muhim ilmiy ahamiyatiga qaramay, to‘plam uzoq vaqtdan beri keng jamoatchilikka yetarli darajada ma’lum emas. To‘plamni ommalashtirish uchun bir qator chora-tadbirlar taklif qilinadi. Bular qatoriga kolleksiya haqida ilmiy-ommabop materiallarni nashr etish, tematik ma’ruzalar o‘tkazish, ko‘rgazmalar tashkil etish, to‘plamni kataloglashtirish kabi tadbirlarni kiritish mumkin. Ushbu tashabbuslar to‘plamni barcha yoshdagi tashrif buyuruvchilar uchun yanada qulayroq va qiziqarli qilishga yordam beradi.

To‘plam ustidagi keyingi tadqiqotlar arxeologlar, tarixchilar va restavratorlarning tizimli ishlashini talab qiladi. Kelgusi avlodlar uchun asrab-avaylash va yangi tadqiqotlar uchun imkoniyat yaratish maqsadida barcha obyektlarni to‘liq kataloglashtirish, raqamlashtirish va konservatsiyadan o‘tkazish zarur.

Xulosa o‘rnida aytishimiz mumkinki, V.Vyatkin kolleksiyasi milliy boylik bo‘lib, uni asrab-avaylash, o‘rganish va ommalashtirish Samarqand shahri muzey jamoatchiligi oldidagi ustuvor vazifaga aylanishi kerak. Ishonchimiz komilki, bu boradagi faol ishlar nafaqat hududning boy madaniy merosiga e’tiborni jalb qilish, balki yangi arxeologik kashfiyotlarni ham rag‘batlantirishga xizmat qiladi. To‘plamni ommalashtirish o‘tmish va bugun o‘rtasidagi bog‘liqlikni mustahkamlash, kelajak avlodni tarixni o‘rganish va asrab-avaylashga undashga xizmat qiladi. Ushbu to‘plamni o‘rganish va ommalashtirish doimiy jarayon bo‘lib, ushbu maqola noyob merosimizni asrab-avaylash va dunyoga namoyish etishga qaratilgan keyingi tadqiqotlar va loyihalarga turtki bo‘lishiga umid qilaman.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO ‘ YXATI:

O‘zbekiston madaniyati tarixi davlat muzeyi arxeologiya kolleksiyalari inventar kitobi. №1. 1962. 133 b.
O‘zbekiston madaniyati tarixi davlat muzeyi arxeologiya kolleksiyalari inventar kitobi. №2. 1962. 127 b.
O‘zbekiston madaniyati tarixi davlat muzeyi arxeologiya kolleksiyalari inventar kitobi. №3. 1962. 186 b.
O‘zbekiston madaniyati tarixi davlat muzeyi arxeologiya kolleksiyalari inventar kitobi. №4. 1962. 210 b.
O‘zbekiston madaniyati tarixi davlat muzeyi arxeologiya kolleksiyalari inventar kitobi. №44. 1976. 205 b.
O‘zbekiston madaniyati tarixi davlat muzeyi arxeologiya kolleksiyalari inventar kitobi. №45. 1976. 200 b.
O‘zbekiston madaniyati tarixi davlat muzeyi arxeologiya kolleksiyalari inventar kitobi. №48. 1976. 211 b.

Trever C. Terracottas from Afrasiab. No. 93 of the Bulletin (Izvestiya) of the Marr State Academy for History of Material Culture. Leningrad, 1932. 52 p. XIV plates.
Stein A. Ancient Khotan. Oxford-1907. Vol. 2. Taf. XI, VI. 241 p.
Yunusov M. A. Samarqandda muzey ishi tarixi. Monografiya. Toshkent, 2024. 147 b.
Аббасов А. В. Вяткин – историк-источниковед, историк-археолог Узбекистана: Автореф. дис. ... канд. ист. наук. Ташкент, 1969. 47 с.
Ахраров И., Ремпель Л. Резной штукатурки Афрасияба. Ташкент, 1971. 158 с.
Ахун-бабаев Х. Г. Дворец ихшидов Согда на Афрасиябе. Самарканд, 1999. 179 с.
Бартольд В. В. Отчет о командировке в Туркестан. Август - декабрь 1920 г. Соч. в 9 томах. Т. VIII. М., 1973. 725 с.
Бетгер Е. К. Список трудов Василия Лаврентьевича Вяткина. Труды ТашГУ. Новая серия. Вып. 172. Исторические науки, книга 37. Археология Средней Азии V. Ташкент, 1960. 209 с.
Вяткин В. Л. Матрица и штамп из Самарканда. Известия Средазкомстариса. Вып.1. Ташкент, 1926. 153 с.
Дорошенко Т. И. Вклад В. Л. Вяткина в изучение и сохранение памятников Самарканда // Роль города Самарканда в истории мирового культурного развития. Материалы Международного научного симпозиума, посвященного 2750-летнему юбилею города Самарканда. Ташкент-Самарканд: «Фан» АН Республики Узбекистан, 2007. 470 с.
Забелина Н. Н., Ремпель Л. И. Согдийский всадник. Памятники искусства древнего Узбекистана. Ташкент, 1948. 24 с.
Зубер С. М. Музыкальные инструменты иконографии Хара-Хото // Труды отдела Востока Гос. Эрмитажа. Т. 3. Л., 1940. 340 с.
Массон М. Е. Из воспоминаний Среднеазиатского археолога. Ташкент: Изд-во литературы и искусства им. Г. Гуляма, 1976. 176 с.
Массон М. Е. Клад утвари мастерской фальшивомонетчики XIV века под Ташкентом. Материалы Узкомстариса. Вып. 4. Ташкент, 1933. 23 с.
Материалы приема археологических коллекций покойного В. Вяткина за 1933г. Samarqand davlat muzeyi-qo‘riqxonasi ilmiy arxivi, 1-jamg‘arma, 1-ro‘yxat, 508-jild. 1947. 65 b.
Саидкулов Е. С. Самарканд во второй половине XIX –начале XX веков. Самарканд: Изд-во СамГУ, 1970. 255 с.
Сирианиди В.И. Новая матрица Самаркандского музея. Известия отделения общественных наук АН Таджикской ССР. Вып.14. Сталинабад-1957. 191 с.
Тереножкин А. Согд и Чач. Краткие сообщения Института истории материальной культуры. Вып. XXXIII. Москва-Ленинград, 1950. 177 с.
Умняков И. И. Архитектурные памятники Средней Азии. Исследование. Ремонт. Реставрация. 1920-1928 г. Правда Востока, 1929. 40 с.
Шишкин В. А. К истории археологического изучения Самарканда и его окрестностей // Афрасиаб. Вып 1. Ташкент: Изд-во «Фан» УзССР, 1969. 334 с.

REFERENCES:

O‘zbekiston madaniyati tarixi davlat muzeyi arxeologiya kolleksiyalari inventar kitobi (Inventory book of archaeological collections of the State Museum of the History of Culture of Uzbekistan). №1. 1962. 133. (In Uzbek).
O‘zbekiston madaniyati tarixi davlat muzeyi arxeologiya kolleksiyalari inventar kitobi (Inventory book of archaeological collections of the State Museum of the History of Culture of Uzbekistan). №2. 1962. 127. (In Uzbek).
O‘zbekiston madaniyati tarixi davlat muzeyi arxeologiya kolleksiyalari inventar kitobi (Inventory book of archaeological collections of the State Museum of the History of Culture of Uzbekistan). №3. 1962. 186. (In Uzbek).
O‘zbekiston madaniyati tarixi davlat muzeyi arxeologiya kolleksiyalari inventar kitobi (Inventory book of archaeological collections of the State Museum of the History of Culture of Uzbekistan). №4. 1962. 210. (In Uzbek).
O‘zbekiston madaniyati tarixi davlat muzeyi arxeologiya kolleksiyalari inventar kitobi (Inventory book of archaeological collections of the State Museum of the History of Culture of Uzbekistan). №44. 1976. 205. (In Uzbek).
O‘zbekiston madaniyati tarixi davlat muzeyi arxeologiya kolleksiyalari inventar kitobi (Inventory book of archaeological collections of the State Museum of the History of Culture of Uzbekistan). №45. 1976. 200. (In Uzbek).
O‘zbekiston madaniyati tarixi davlat muzeyi arxeologiya kolleksiyalari inventar kitobi (Inventory book of archaeological collections of the State Museum of the History of Culture of Uzbekistan). №48. 1976. 211. (In Uzbek).
Abbasov, A. 1969. Vyatkin - istorik-istochnikoved, istorik-arkheolog Uzbekistana (Vyatkin – historian and archaeologist of Uzbekistan). Tashkent, 1969. 47. (In Russian).
Akhrarov, I., Rempel, L. 1971. Reznoj shtukaturki Afrasiaba (Carved plaster of Afrasiab). Tashkent, 158. (In Russian).
Axun-babayev. 1999. Dvorets ixshidov Sogda na Afrasiyabe (Palace of the Ikhshids of Sogd on Afrasiyab.) Samar-

kand, 1999. 179. (In Russian).

Bartol’d, V. V. 1922. Otchet o komandirovke v Turkestan. Avgust - dekabr 1920. (Report on a mission to Turkestan. August–December 1920.) Works in 9 volumes. Vol. VIII. Moscow, 1973. 725. (In Russian).

Betger, Ye. K. 1960. Spisok trudov Vasiliya Lavrent’evicha Vyatkina. (List of works by Vasily Lavrentyevich Vyatkin) In Trudy TashGU. New Series, Issue 172. Historical Sciences, Book 37. Arkheologiya Srednej Azii V. Tashkent. 209. (In Russian).

Doroshenko, T. I. 2007. Vklad V. L. Vyatkina v izuchenie i sokhranenie pamyatnikov Samarkanda (Vyatkin’s contribution to the study and preservation of Samarkand monuments). In Rol’ goroda Samarkanda v istorii mirovogo kulturnogo razvitiya. Materials of the International Scientific Symposium dedicated to the 2750th anniversary of Samarkand. Tashkent–Samarkand: FAN Academy of Sciences of the Republic of Uzbekistan, 470. (In Russian).

Masson, M. Ye. 1933. Klad utvari masterskoj fal’shivomonetchiki XIV veka pod Tashkentom (Treasure of the workshop of a 14th-century counterfeiter near Tashkent). Materialy Uzkomstarisa. Issue 4. Tashkent, 23. (In Russian).

Masson, M. Ye. 1976. Iz vospominanij Sredneaziatskogo arkheologa (From the memoirs of a Central Asian archaeologist). Tashkent: G. Gulyam Publ. House of Literature and Art, 176. (In Russian).

Saidkulov, E. S. 1970. Samarkand vo vtoroj polovine XIX – nachale XX vekov (Samarkand in the second half of the 19th – early 20th centuries). Samarkand: SamGU Publ., 255. (In Russian).

Materialy priema arkheologicheskikh kollektsij pokojnogo V. Vyatkina za 1933 g. (Materials for the reception of archaeological collections of the late V. Vyatkin for 1933). Samarqand davlat muzey-qo‘riqxonasi ilmiy arxivi. Fond 1, List 1, File 508. 65. (In Russian).

Shishkin, V. A. 1969. K istorii arkheologicheskogo izucheniya Samarkanda i ego okrestnostej (On the history of archaeological study of Samarkand and its surroundings). In Afrasiab, Vol. 1. Tashkent: FAN Publ. of Uzbek SSR, 334. (In Russian).

Siriannida, V. I. 1957. Novaya matritsa Samarkandskogo muzeya (A new matrix from the Samarkand museum). In Izvestiya otdeleniya obshchestvennykh nauk AN TadzhSSR. Issue 14. Stalinabad, 1957. 191. (In Russian).

Stein, A. 1907. Ancient Khotan. Vol. 2. Oxford, Taf. XI, VI. (In English). 241.

Terenozhkin, A. 1950. Sogd i Chach (Sogd and Chach). In Kratkie soobsheniya Instituta istorii materialnoy kultury. Vol. XXXIII. Moscow–Leningrad, 177. (In Russian).

Trever, C. 1932. Terracottas from Afrasiab In Bulletin of the Marr State Academy for History of Material Culture. No. 93. Leningrad, 52. XIV plates. 52. (In English).

Umnyakov, I. I. 1929. Arkhitekturnye pamyatniki Srednej Azii. Issledovanie. Remont. Restavratsiya. 1920–1928 g. (Architectural Monuments of Central Asia. Research. Repair. Restoration. 1920-1928.) In Pravda Vostoka. 40. (In Russian).

Vyatkin, V. L. 1926. Matritsa i shtamp iz Samarkanda.(Matrix and stamp from Samarkand) In Izvestiya Sredazkomstarisa. Issue 1. Tashkent. 153. (In Russian).

Yunusov, M. A. 2024. Samarqandda muzey ishi tarixi (The history of museum work in Samarkand). Monograph. Tashkent, 147. (In Uzbek).

Zabelina, N. N., Rempel, L. I. 1948. Sogdijskij vsadnik (The Sogdian rider). Tashkent, 24. (In Russian).

Zuber, S. M. 1940. Muzykal’nye instrumenty ikonografii Khara-Khoto (Musical instruments of the iconography of Khara-Khoto) In Trudy otdela Vostoka Gosudarstvennogo Ermitazha. Vol. 3. Leningrad, 340. (In Russian).

ARCHAEOLOGICAL COLLECTIONS OF V. VYATKIN IN THE SAMARKAND STATE MUSEUM-RESERVE

© 2025. Yunusov Makhmudkhon
International Research Institute «Silk Road»

Key words: Life and work, heritage, manuscript, works, Afrosiab, Samarkand, ceramics, metal, conservation.

The article presents the first comprehensive analysis of V. Vyatkin’s collection, transferred to the Samarkand Museum in 1933 and currently preserved in the archaeological fund of the Samarkand State Museum-Reserve. V. Vyatkin is a scholar who made a significant contribution to the study of Turkestan in the late 19th and early 20th centuries. The article provides a detailed description of V. Vyatkin’s collections, assembled in modern Uzbekistan, particularly at the important archaeological sites of Afrosiyob and the Ulugh Beg Observatory. The author analyzes the collections, which include ceramics, metalwork, and other household items of particular significance for the study of the history of Samarkand and its environs.
This research is of great importance to specialists in the fields of archaeology, history, and museology. It demonstrates how the legacy of one researcher can serve as a foundation for further scholarly research and is important for anyone interested in the history of Turkestan and the region’s cultural ties.